

Er *har du det* et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør *'det'*? En interaktionel analyse

Maria Jørgensen
Aarhus Universitet

1. Indledning

Overvej følgende udveksling, som stammer fra en autentisk samtale, men her er gengivet i en let redigeret udgave:

- 1) Kaffe (uddrag; redigeret, forenklet) | Genbrugs1
(07:43) | AULing
01 Anne: ska du ikk ha noget kaffe
02 Dina: m: jeg har fået
03 → Anne: **har du det**

Ytringer som den, vi ser i linje 3, forekommer ganske hyppigt i danske samtaler. Men hvad er det egentlig for en ytring – hvad er dens funktion? Ordstillingen er interrogativ, så måske er der tale om et spørgsmål. Men spørgsmål er jo som regel noget, vi stiller, for at anmode om viden, vi i en eller anden grad mangler (fx Heritage og Raymond 2012). Hvis det er sandt, hvordan giver udvekslingen så mening? Hvorfor skulle Anne spørge om noget, hun lige har fået at vide?

En mulig forklaring er, at ytringen slet ikke fungerer som et spørgsmål. Hansen og Heltoft (2011:1772 ff.) skriver, at spørgeformede hovedsætninger med anaforisk verbal på dansk kan have emotiv funktion. De er i disse tilfælde synonyme med udtryk som *'det var sørens'* (ibid.) og fungerer således ikke som reelle spørgsmål, men som udtryk for overraskelse. Måske er det en forklaring på, hvad der sker ovenfor: Anne spørger ikke om noget, men udviser overraskelse.

Hvis vi ser på, hvordan samtalen faktisk udfolder sig, lader denne forklaring dog ikke til at være tilstrækkelig. Her er eksemplet igen, denne gang gengivet med prosodiske detaljer (se Hepburn og Bolden 2013 for transskriptionskonventioner):

2) Kaffe (uddrag) | Genbrugs1 (07:43) | AULing
02 Dina: m: jeg har fået?
03 → Anne: £har du det£ =
04 Dina: =ja:,
05 Anne: nå;

Meget hurtigt efter Annes ytring i linje 3 svarer Dina *ja*. Hun behandler altså Annes *har du det* som et reelt spørgsmål, der kræver et svar. I linje 5 svarer Anne tilbage med tilstandsskiftemarkøren *nå* (Heinemann 2016; 2017), og behandler således bekræftelsen som reelt informerende. Set fra deltagerens perspektiv (Steensig 2001:39) lader det altså til, at linje 3 søsætter en reel spørgsmål-svar-sekvens (Couper-Kuhlen og Selting 2018:219), og ikke blot er et udtryk for overraskelse. Det efterlader os dog stadig med spørgsmålet om, hvorfor Anne spørger til noget, hun lige har fået at vide.

Ytringen *har du det* bliver sagt med smilestemme (£), jævn intonation () og et afsluttende *det*. Ifølge Grammatik over det Danske Sprog (GDS; Hansen og Heltoft 2011:1765) kan anaforsætninger være med eller uden *det*, og forfatterne kommenterer ikke på, om der kan være en betydningsforskel på de to formater. Men vil det sige, at formerne er i fri variation – eller er der en interaktionel forskel mellem dem? Og hvad bidrager smilestemmen og intonationen med?

I denne artikel tager jeg et konversationsanalytisk (Sidnell og Stivers 2013) og interaktionelt lingvistisk (Couper-Kuhlen og Selting 2018) perspektiv på den type anaforsætninger, vi ser et eksempel på ovenfor. Jeg argumenterer for, at de fungerer som reelle spørgsmål med en meget bestemt funktion, nemlig at anmode om bekræftelse på noget, der ikke stemmer overens med spørgerens forventninger. Denne funktion kan bruges til at adressere forskellige interaktionelle problemer i samtalen. Derudover foreslår jeg, at der kan være en interaktionelt relevant forskel på spørgsmål formuleret med og uden et afsluttende *det*. Jeg bygger mine argumenter på en undersøgelse af

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

næsten 60 forekomster af ytringstypen i autentiske, danske samtaler. I nærværende artikel illustreres undersøgelsens resultater ved en detaljeret analyse af to repræsentative eksempler fra datasættet.

Undersøgelsen, der ligger til grund for artiklen, er udført som led i mit ph.d.-projekt om spørgsmål og svar i dansk interaktion. Ph.d.-projektet er en del af forskningsprojektet *Grammar in Everyday Life* (GEL) ved Lingvistik på Aarhus Universitet (AU PURE 2021) og er også nært beslægtet med forskningsgruppen DanTIN, som løbende arbejder for at skabe en komplet dansk samtalegrammatik (fx Steensig m. fl. 2013).

Artiklen vil først give et kort overblik over tidligere forskning på området (afsnit 2) og introducere læseren for undersøgelsens metodisk-teoretiske ståsted, definition af spørgsmål, data og fremgangsmåde (afsnit 3). Derefter følger analysen af de to eksempler (afsnit 4), og til sidst en kort diskussion (afsnit 5) og konklusion (afsnit 6).

2. Baggrund

Artiklens fokussytring er en slags anaforsætning (Hansen og Heltoft 2011:1764 ff.). Anaforsætninger kan se ud på vidt forskellige måder og optræde i forskellige sammenhænge – *det gjorde Ole også* er fx anaforsætning til korrelatsætningen *Peter sov* (ibid.). Den type anaforsætning, der undersøges i denne artikel, er af den type, der i GDS bliver kaldt spørgeformede emotive sætninger med anaforisk verbal (Hansen og Heltoft 2011:1772 ff) – fx *har du det*. Ved at kalde dem *spørgeformede* understreger forfatterne, at der i deres beskrivelse ikke er tale om *reelle* spørgsmål.

I GDS ses ytringstypen altså som primært responsiv – som en reaktion på noget forudgående – snarere end som noget, der skaber relevans for en respons eller reaktion. Det stemmer godt overens med interaktionelle studier af sammenlignelige udtryk på andre sprog. Især på engelsk er såkaldte delvise gentagelser eller pro-gentagelser (hhv. *partial repeats* og *pro-repeats*; Couper-Kuhlen og Selting 2018) som *'do you'* / *'you do'* blevet analyseret som primært responsive handlinger, hvis funktion er at registrere en umiddelbart forudgående ytring som en nyhed eller som overraskende information (fx Heritage 1984; Jefferson 1987; Maynard 2003). Thompson m. fl. (2015:90 ff.) analyserer pro-gentagelser som svar på informeringer i

amerikansk engelsk, og de finder, at der funktionelt er tale om lidt forskellige kategorier afhængigt af bl.a. syntaksen og den afsluttende intonation. En af underkategorierne, nemlig deklarativt formulerede pro-gentagelser med stigende slutintonation (*you do?*), kategoriseres som spørgsmål (2015:96) – de anmoder om bekræftelse af noget, der er mod spørgerens forventninger. Grundlæggende behandler forfatterne dog alle typerne som primært responsive handlinger.

I interaktionelle studier af dansk ser man nogle gange et ”indlån” af den engelske analyse af pro-gentagelser som responsive overraskelses- eller nyhedsmarkører (se fx Heinemann 2015:161), men nogle få danske studier har også behandlet ytringstypen som en slags spørgsmål. Det gælder Heinemann (2017), som dog ikke har pro-gentagelserne som sit analytiske fokus, og Steensig og Heinemann (2013). Sidstnævnte behandler pro-gentagelserne som en slags ja/nej-spørgsmål, der beder om mere end blot en bekræftelse.

Noget tyder på, at Steensig og Heinemanns (2013) analyse af denne slags ytringer som spørgsmål passer mere på dansk end analyserne af lignende engelske udtryk. Deres analyse kan imidlertid nuanceres og præciseres.

3. Metode, teori og data

I dette afsnit introducerer jeg artiklens grundlæggende metodisk-teoretiske ståsted samt undersøgelsens data og fremgangsmåde. Desuden definerer jeg, hvad jeg forstår ved ”spørgsmål”.

3.1. Konversationsanalyse og interaktionel lingvistik

Undersøgelsen tager metodisk og teoretisk udgangspunkt i konversationsanalyse (Sidnell og Stivers 2013) og interaktionel lingvistik (Couper-Kuhlen og Selting 2018) – metoder, der har som mål at afdekke systematikken i naturlig interaktion.

Konversationsanalysens grundantagelse er, at samtaler er strengt organiserede på alle niveauer. Det indebærer antagelsen om, at der er *order at all points* (Sacks 1984:22) – altså, at alle detaljer potentielt kan bære interaktionel betydning. Ideen om *order at all points* er forklaringen bag konversationsanalysens detaljerede transskriptionssystem, der bl.a. tager højde for de enkelte ytringers timing, prosodiske

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

detaljer og akkompagnerende kropsbevægelser (Hepburn og Bolden 2013; Mondada 2019).

Blandt de organisatoriske niveauer i samtaler er turtagningssystemet (Sacks, Schegloff og Jefferson 1974) og organiseringen af handlinger i sekvenser (Schegloff 2007). En sekvens består som minimum af ét handlingspar, fx spørgsmål og svar, og kan derudover udvides med forskellige underordnede sekvenser. Der er et konditionelt relevant forhold mellem visse handlingspar, herunder spørgsmål og svar (ibid.), hvilket i praksis vil sige, at interagerende holder hinanden til ansvar for, at et efterspurgt svar til et spørgsmål leveres, og påtaler det, hvis det udebliver.

Konversationsanalyse er som metode emisk og strengt positivistisk. Det betyder i praksis, at enhver taletur kan og skal analyseres i lyset af, hvordan den efterfølgende behandles af samtaledeltagerne i interaktionen. Her gør de interagerende det nemlig klart for hinanden, hvordan de finder det relevant at reagere på den forrige tur – eller med andre ord, hvilken handling de ser turen udføre. Samtidig gør de det også klart for analytikeren. Deltagernes udvisning af forståelse er således vores analytiske adgangsbillet til interaktionens logik (*next turn proof procedure*; Sidnell 2013:79).

Interaktionel lingvistik bygger på konversationsanalysens indsigter og bruger dens mikroanalytiske metode til at undersøge sproglig systematik i interaktion (Couper-Kuhlen og Selting 2018). Dette gøres ofte med kollektionsanalyser (Hoey og Kendrick 2017), også kaldet eksempelsamlinger (Steensig 2015), hvor eksempler på et sprogligt fænomen indsamles fra forskellige samtaler. Kan det påvises, at fænomenet på tværs af eksempler udfører den samme interaktionelle handling, kan der være tale om en såkaldt praksis – en bestemt form med en bestemt funktion (Couper-Kuhlen og Selting 2018). Den interaktionelle lingvistik forstår af begrebet funktion er således uløseligt forbundet med, hvilke påviselige, interaktionelle handlinger en bestemt sproglig form udfører i interaktion.

Både konversationsanalysen og interaktionel lingvistik bruger optagelser af autentiske samtaler som datagrundlag.

3.2. Hvad er et spørgsmål?

Før vi går videre, er det nødvendigt at forsøge at afklare denne artikels brug af begrebet spørgsmål.

Jeg forstår, i tråd med konversationsanalysen og den interaktionelle lingvistik, spørgsmål som anmodninger om enten information (informationsspørgsmål) eller bekræftelse (ja/nej-spørgsmål). Der er som sagt konditionel relevans for et svar efter et spørgsmål – spørgsmål ”kræver” svar, så at sige – og som analytikere ser vi derfor efter, om et svar leveres, når vi skal bestemme, om noget er et spørgsmål. Hvis et svar leveres og derefter behandles som relevant og tilstrækkeligt – fx ved, at der kvitteres med en tilstandsskiftemarkør (*change-of-state token*; Heritage 1984), der viser, at spørgeren tilstand er ændret fra uinformeret til informeret – kan vi analysere førstehandlingen som et spørgsmål (Couper-Kuhlen og Selting 2018:219).

Derudover vil spørgsmål altid implicere en vis epistemisk uligevægt (Heritage og Raymond 2012), hvor svareren konstrueres som den, der ved mest, og som den, der har retten til den viden, der efterspørges. Forpligtelser i forhold til viden – hvem, der bør eller har ret til at vide hvad – kan kaldes et moralsk anliggende (Stivers m. fl. 2011), og selvom det moralske væsentligt i mange aspekter af samtaler kommer det særligt til udtryk, når vi stiller spørgsmål (ibid.; se evt. også Hayano 2013).

3.3. Data og undersøgelsens fremgangsmåde

Artiklens fokusområde er anaforsætninger af typen *har du det*, *gør han ikk*, *gjorde de* osv. i autentiske, danske samtaler. Grammatisk hænger anaforsætningerne tæt sammen med den umiddelbart forudgående sætning, korrelatsætningen. Anaforsætningen består af en anaforisk verbalhelhed, som i de fleste tilfælde udgøres af anaforverbet *gøre* + *det* (jf. Hansen og Heltoft 2011:1764), men som også kan være uden *det* (Hansen og Heltoft 2011:1765). *Gøre* kan erstatte stort set alle verber, på nær hjælpe- og modalverber samt verberne *være* og *blive*, der i stedet optræder med kopianafor i anaforsætningen (ibid.). Subjektet i anaforsætningen henviser som pronomen til subjektet i korrelatsætningen. Er korrelatsætningen negativ gentages nægtelsen *ikke* efter subjektet.

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

For at undersøge denne type konstruktion har jeg identificeret og analyseret 56 forekomster af fokussytringstypen i 26 autentiske, danske samtaler optaget på lyd og video (i alt 11 timer og 5 minutter). Data stammer fra samtalekorpuserne SamtaleBank (offentligt tilgængeligt; MacWhinney og Wagner 2010) og AULing (indsamlet af studerende og undervisere ved Lingvistik på Aarhus Universitet gennem de sidste 20 år¹).

I første omgang ledte jeg bredt og endte med ca. 70 eksempler på den mulige interaktionelle praksis, jeg er interesseret i. Efter individuelle *single case*-analyser (Steensig 2015) af nogle eksempler sorterede jeg forekomster af andre praksisser² fra (herunder eksempler på bl.a. reparation), og endte med 56 eksempler. Herefter fulgte flere *single case analyser*, og til sidst en sammenligning af eksemplerne på tværs (kollektionsanalyse; Hoey og Kendrick 2017).

Nogle klare tendenser står frem i undersøgelsen – jeg vil illustrere disse tendenser ved hjælp af en analyse af to repræsentative eksempler.

4. Analyse

De to eksempler illustrerer fokussytringerne i deres interaktionelle kontekst, transskriberet efter samtaleanalytiske konventioner (Hepburn og Bolden 2013) og med relevante kropsbevægelser og blikretning noteret efter Mondadas konventioner for transskription af multimodalitet (2019). Med det første eksempel vil jeg demonstrere, at fokussytringen reelt er et spørgsmål, og jeg vil komme ind på, hvad spørgsmålets funktion er. Derefter vil jeg, gennem en analyse af det andet eksempel, diskutere forskellen mellem henholdsvis spørgsmål med og uden *det*.

4.1. *Har du det som reelt spørgsmål*

Lad os vende tilbage til eksemplet fra indledningen, som jeg nu vil vise i fuld længde. Tre ældre kvinder, Anne (ANN), Beth (BET) og Cecilie (CEC), har drukket kaffe i et stykke tid, og Anne går midler-

¹ Korpus er anmeldt til datatilsynet gennem Aarhus Universitet (nr. 923) og opbevares og behandles i overensstemmelse med lov om databeskyttelse.

² Denne artikel påstår således ikke, at alle interrogativt formede anaforsætninger er spørgsmål på dansk.

tidigt ud af rummet. Mens hun er væk slutter Dina (DIN), en yngre kvinde, sig til selskabet og får en kop kaffe, som hun hurtigt drikker færdig. Efter lidt tid vender Anne tilbage til bordet – her starter eksempel 3.

```

3) Kaffe3 | Genbrugs1 (07:43) | AULing
01 BET: det ka sån nogenlunde dække me (x x x ik,)
    ann          □(kommer tilbage) ser på bordet-->
02 DIN: m [::;
    [(Høj knirkelyd fra stolen da Anne sætter sig)]
03 (0.7) □$(.)
    ann          -->□
    ann          $ser mod køkken-->
04 ANN: de:r da endnu kaffe?
05 (.) $□(.)
    ann          -->$
    ann          □ser mod DINs kop-->
06 ANN: $s[ka @du ikk-]
    ann $nikker mod DINs plads, krop drejer mod
    køkken-->
    ann          @.....
07 DIN: [m: jeg @har]@ $fået?@
    ann          .....@arm @,,,,,,,@
    ann          -->$
    ann          □ser på DIN-->
08 → ANN: $fhar du de[tl_
    ann $krop drejer mod bord-->
09 DIN: lja:,l
10 ANN: [hna;
    ann          -->$
    ann          □ser mod CEC...-->
11 DIN: [mh:: >hmm.<
12 (0.6)
13 ANN: Cecile ska du ikk ha mer kaffe;

```

Anne orienterer sig mod de andre samtaledeftageres kaffekopper allerede inden hun sætter sig ned, og derefter kigger hun mod kaffekanden i køkkenet mens hun siger *de:r da endnu ka:ffe?*. Vi kan udlede fra dette, at kopperne på bordet må være tomme: Ordet *da* er en markør for noget ikke-passende (en *inapposite marker*, Heinemann 2009) – det ikke-passende lader til at være tomme kaffekopper. Med formuleringen *de:r da endnu ka:ffe* får Anne det

til at lyde, som om denne mangel på kaffe er et problem, men et meget let løseligt et af slagsen, fordi der stadig er kaffe på kanden. På ordet *ka:ffe?* stiger Annes tonehøjde til ca. 263 Hz, hvilket er ret højt for hende.³ Det giver ytringen en overrasket lyd, som muligvis er med til at understøtte det ikke-passende, problematiske, endda let anklagende i ytringen – det er jo meget nemt at hente mere kaffe, så tomme kopper behøver ikke være et problem! Med sit kropssprog viser Anne både, at hun er orienteret om koppernes og kaffekandens indhold, og at hun sidder relativt tæt på kaffekanden og nemt kan rejse sig og hente mere.

Annes ytring i linje 4 kan således forstås som et indirekte tilbud om at hente mere kaffe. Dette indirekte tilbud er ikke rettet mod nogen specifikt, da Anne ser over mod kanden, mens hun producerer det.

I linje 6 begynder hun produktionen af et faktisk tilbud rettet mod Dina, som hun orienterer sig mod med både sin blikretning og et nik med hovedet (linje 5-6). Dina, der må have fanget talerudvælgelsen gennem Annes blik i linje 5, begynder imidlertid sin taletur næsten samtidig og afslår med *m: jeg har fået?*. Afslaget tager ikke form af et prototypisk afslag (fx *ellers tak*), men er et afslag gennem en forklaring: ved at informere om, at hun *har fået*, med tryk på begge verber, aflyser Dina relevansen af Annes tilbud, og afslår det dermed. Både afslagets timing og formulering peger på, at Dina orienterer sig mod det indirekte tilbud i linje 4 snarere end Annes faktiske tilbud i linje 6.

Dina kunne have nøjedes med at afslå ved at sige *jeg har fået*, men hun indleder i stedet sin tur med et kort *men* (*m:*) der gør det klart, afslaget står i modsætning til noget i det forudgående. Den stigende slutintonation på *fået?* understøtter muligvis dette.

Selvom afslaget siges i overlap er det klart, at Anne hører og forstår Dinas afslag – det kan vi se på hendes kropssprog. Hun har været i gang med dreje kroppen mod køkkenet og løfte sin arm i retningen af Dinas kop (linje 6); det ser ud til, at hun kun er få øjeblikke fra faktisk at rejse sig og hente mere kaffe. Armbevægelsen standser imidlertid ved Dinas *har* i linje 7, og kropsdrejningen standser umiddelbart efter. Armen er faldet tilbage på plads ved slutningen af linje 7, og i starten

³ Annes mediantonehøjde kan i Praat måles til ca. 189 Hz (Søren S. Sørensen, personlig kommunikation; se evt. også Sørensen 2021).

af sin næste ytring i linje 8 begynder Anne at dreje kroppen tilbage mod bordet.

Netop linje 8 – *har du det* – er vores fokussytring. Den produceres med kopianafor af hjælpeverbet, pronominet *du* og et *det* som stand-in for resten af korrelatsætningen (*fået*), samt interrogativ syntaks, smilestemme, jævn intonation og let tryk på både *har* og *det*.

Sekventielt er ytringen placeret som andenhandling til Dinas informerende afslag: Efter en informerende handling er det nemlig relevant at markere, at man har hørt og forstået informationen. Ser vi på den epistemiske ulighed ser det umiddelbart ud til, at Anne taler ud fra samme vidensposition som Dina, der jo lige har videregivet informationen. Intet af dette peger umiddelbart på, at *har du det* er et spørgsmål, men snarere på, at det er en slags responshandling – en reaktion på informationen i linje 7.

Har du det fungerer dog også som førstehandling i en nyåbnet spørgsmål-svar-sekvens. Dina tolker ytringen som en faktisk anmodning om bekræftelse, og svarer hurtigt *ja* med smilestemme i linje 9. Hvad der gør det entydigt klart, at der her er tale om et bekræftende (og efterspurgt) *ja* er Annes kvittering i linje 10. Hun ytrer her tilstandsskiftemarkøren *nå*, der viser, at hun nu er blevet informeret (Heinemann 2017), og som også fungerer som sekvenslukkende tredje tur (*sequence closing third*; Schegloff 2007), der registrerer og accepterer den overleverede information og lukker spørgsmål-svar-sekvensen (Heinemann 2017). Gennem *nå* behandler Anne *ja 'et* som et både relevant og tilstrækkeligt svar. Hun forfølger ikke sagen yderligere, men er allerede i linje 10 ved at vende sin opmærksomhed mod Cecilie, som hun efter en lille pause tilbyder kaffe i linje 13.

Har du det ser altså ud til at have nogle responsive kvaliteter *qua* sin sekventielle placering, men både Anne og Dina behandler samtidig ytringen som en reel anmodning om bekræftelse, der åbner en ny sekvens med relevans for et svar. Det samme gælder for næsten alle eksempler i min eksempelsamling – i 54 ud af 56⁴ tilfælde leveres

⁴ Et af de to ubesvarede eksempler udgør et såkaldt afvigende tilfælde (*deviant case*; fx Sidnell 2013), der bekræfter den generelle tendens i eksempelsamlingen: Da en tilfredsstillende bekræftelse ikke leveres efter anafor-spørgsmålet bliver det påtalt. En bekræftelse forfølges af spørgeren (se Jefferson 1981 om *pursuit of response*), indtil den til sidst leveres og accepteres med et *nå*.

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

en bekræftelse. Denne type anaforsætninger behandles altså af samtaledeltagere som reelle spørgsmål i interaktionen, og bør derfor også analyseres som sådan.

Det næste spørgsmål må så være: hvad bruges denne type spørgsmål til at gøre i interaktionen? Hvorfor er det netop *sådan* et spørgsmål, der bliver stillet på netop *dette* sted i samtalen? Og hvad med de epistemiske forhold – hvorfor spørger man til noget, man lige er blevet informeret om?

På tværs af eksempelsamlingen er det ikke kun leveringen af en bekræftelse, der udgør en klar tendens, det er også anafor-spørgsmålets omstændigheder. Alle anafor-spørgsmålene i min eksempelsamling følger efter informeringer, der tilføjer noget til den tidligere kontekst, som på en eller anden måde skaber en vidensdiskrepans for spørgeren. Informeringerne introducerer noget ny information, som strider mod spørgerens tidligere viden, antagelser, forventninger eller forståelse. Ovenfor ser vi fx Anne forme og udvise nogle bestemte antagelser om situationen i linje 1-6: Hun observerer, at kopperne er tomme, og finder det relevant at tilbyde kaffe. Med den overraskede tone og markøren *da* konstrueres manglen på kaffe endda som et (let løseligt) problem, der kan have anklagende undertoner. Dinas afvisning strider mod denne forståelse både i handling og design. Handlingsmæssigt ville det forventelige og uproblematisk svar på et tilbud være accept, men Dina afslår og aflyser med sin forklaring tilbuddets relevans. Designmæssigt bruger Dina et *men* til at introducere ytringen, lægger tryk på *har og fået*, og bruger opadgående slutintonation – informeringen fremstår således som i modsætning til noget i det forudgående. Dette ”noget” kunne være den anklagende undertone i tilbuddet, men det kunne også være tilbuddet selv. I hvert fald introducerer Dinas afslag noget information, som Anne ikke tidligere havde, og som samtidig ikke passer med, hvad hun forventede, og hvordan hun tolkede situationen. For at bakke denne analyse yderligere op kan det nævnes, at tilstandsskiftemarkøren *nå* i linje 10 i denne specifikke position – altså som tredjeturskvittering efter ja/nej-spørgsmål – netop kan markere, at det, der blev spurgt til, var mod spørgerens forventninger (Heinemann 2017).

Rent epistemisk lader Steensig og Heinemanns analyse af anafor-spørgsmålene til at være korrekt – de skriver: ”*the question*

demonstrates that the information that is questioned was something that the questioner did not know before it was delivered” (2013:217). Et aspekt, de dog ikke beskriver, er, at informationen ikke blot er noget, spørgeren ikke vidste, men er i direkte konflikt med tidligere viden, forventninger eller antagelser. Inddrager vi her de responsive kvaliteter, anafor-spørgsmål også lader til at have, får vi et billede af spørgsmålstypen som noget, der minder om en tilstandsskiftemarkører, der registrerer og ekspliciterer, at der er opstået vidensdiskrepans i samtalen. Som spørgsmål lader de til at være særligt velegnede til at håndtere den slags problemer, dette vidensmismatch kan skabe: Da den nye information strider mod allerede etablerede antagelser kræver det ekstra arbejde, før den nye information kan accepteres og den ”gamle” kan erstattes – et almindeligt *nå* ville ikke være tilstrækkeligt. Det ekstra arbejde ser ud til som minimum at udgøres af bekræftelsen. Det er i hvert fald nok i dette eksempel, idet vi ser Anne lukke sekvensen med det samme. Jeg vender tilbage til ytringstypens spørgsmålsstatus i diskussionen.

Men hvorfor er det interaktionelt smart at gøre sine medinteragerende opmærksomme på, at der er opstået en vidensdiskrepans i samtalen? Svaret ser ud til at være, at anafor-spørgsmålene kan bruges til at rejse, løse og eksplicitere en lang række interaktionelle problemer i samtaler.

I dette konkrete eksempel lader Anne til at bruge spørgsmålet som en måde at eksplicitere, at hun har mistolket situationen, og på den måde løse et muligt socialt problem. At mistolke en situation eller at udføre en handling, som er ”upassende”, ”misforstået” eller overser viden, der burde være taget højde for, kan være socialt *faux pas* og derfor i yderste konsekvens sætte sociale relationer på spil (Stivers m. fl. 2011). I dette tilfælde består misforståelsen i at tilbyde nogen noget, de ikke har brug for, og oven i købet med en let anklagende undertone, der rammesætter det som et problem. Anne udfører desuden denne handling efter at have været væk fra samtalen, uden at vide, at Dina faktisk har fået kaffe, mens hun har været væk. Anne begår så at sige en social fejl. Men i stedet for ikke at anerkende sin egen fejl (ved fx bare at svare *nå*) viser hun eksplicit med sit spørgsmål i linje 8, at hun havde en anden, måske forket forståelse af situationen end den, Dina informerer hende om. Dette er med til at formilde hendes *faux pas*.

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

Smilestemmen bidrager til den formildende karakter (jf. evt. Samtalegrammatik.dk 2021), og får næsten spørgsmålet til at lyde som en indrømmelse af, at hun har begået en fejl. Dinas latter i linje 11 lader til at fange op på dette og affiliere med holdningen (Stivers 2008). Her hjælper anafor-spørgsmålet, og specifikt den måde det produceres på, altså med at løse et potentielt socialt problem. Det sociale problems meget milde karakter er dog også tydelig – spørgsmålet lyder med sin jævne intonation næsten *pro forma*.⁵

For at opsummere registrerer anafor-spørgsmålet altså en opstået vidensdiskrepans i samtalen, og anmoder om en bekræftelse af den nye, modstridende information. At gøre det kan bruges til at rejse, løse eller eksplicitere en række interaktionelle problemer. Ud over at forklare egne misforståelser og indeksere en ny forståelse af en situation lader der til at være en række andre forventnings- og vidensproblemer, som anafor-spørgsmålene kan bruges til at rejse, løse og eksplicitere. I min eksempelsamling ser jeg dem bl.a. brugt til at introducere uenighed, anklage folk for at have sagt noget forkert tidligere i samtalen, anklage nogen for ikke-normativ adfærd og udvise overraskelse.

4.2 Anafor-spørgsmål uden *det*

Det spørgsmål, jeg netop har analyseret, indeholder et *det* som stand-in for alt det i korrelatsætningen, der ikke er hjælpeverbet eller subjektet. Gør dette *det* nogen forskel for den interaktionelle handling, spørgsmålet udfører, eller er det bare et ikke-obligatorisk vedhæng? Konversationsanalytikerens umiddelbare svar vil som sagt være, at alle detaljer er potentielt interaktionelt relevante, og en tendens i mit data peger da også på, at der kan være en betydningsmæssig forskel på anafor-spørgsmål med og uden *det*.

Først er det værd at nævne, at anafor-spørgsmål med *det* lader til at være det mest almindelige af de to varianter (jf. også Hansen og Heltoft 2011:1764). 24 af de i alt 44 positivt indrammede⁶ anafor-spørgsmål i mit datasæt er med *det*, 20 er uden *det*. Måske kan vi ligefrem

⁵ Tak til medlemmer af DanTIN-gruppen ved Aarhus Universitet, som udpegede dette ved en datasession i december 2020.

⁶ Jeg har indtil videre kun fundet dataeksempler på anafor-spørgsmål med *det* blandt mine ikke-negerede eksempler, så mine overvejelser her handler udelukkende om dem. Dermed vil jeg naturligvis ikke udelukke, at der også findes negerede anafor-spørgsmål med *det*, men de lader til at være betydeligt sjældnere.

sige, at anafor-spørgsmål med *det* er umarkerede. Dette ville passe med den tendens, jeg ser i data, nemlig, at der er stærkere moralske implikationer vedrørende spørgsmålets subjekt, når der bliver spurgt med anafor-spørgsmål uden *det*.

Lad os se på et eksempel. To efterskoleleveninder, Astrid (AST) og Britt (BRI), taler sammen om folk, de kender. Britt fortæller på Astrids opfordring om Smalbært, som hun har fundet nogle fjollede billeder af. Britt beskriver derefter Smalbærts sjove udseende på billederne (delvist udeladt); beskrivelsen kulminerer i første omgang i linje 18-21.

```

4) Harry Potter | SofaSladder (4:10) | AULing
01  AST: nå hvordan går det med lūna: og fsmal°behrf.°
02      (0.4)
03  BRI: fm: ' det går godt, f
04      (.)
05  BRI: jeg fandt lige nogle=øh:
06      fīne bīllede#e::# af ham i dag,

[12 linjer med billedbeskrivelse udeladt]

18  BRI: å sã har fhan
19      <sån nogen kæmpe br(h)il[ler [p(h)åf>
20  AST:                                     [fN [†DEH::f ((latter))
21  BRI: [d(h)et ser >fucking sjøvt ud.<
22  AST: [han er (°sån e:n)=
23      =sån en harry pōtter me langt hã: [r;
24  BRI:                                     [((nikker))
25      (0.6)
26  AST: ↑nã_
27  BRI: m jeg sendt bīlledet til hende.=
28  BRI: =hun fblev fu$c(h)king sū(h)r f=
    ast                                     $.....smiler-->
29  BRI:      =håhå[hē?
30 → AST:      [e j $†gjo:rde [$hun.
    ast                                     -->$spærrer øjne op
    ast                                     $smiler-->
31  BRI:                                     [e j(h)a hã h=
32  BRI:      =.H[HUHH
33  AST:      [fbliver hun sur over sãn nō:[get?f
34  BRI:                                     [f↓altså
35  BRI:      for sjo:v f_=
36  AST:      =fn†ã:↓:f.=
37  BRI:      =fordi hun-
```

38 (1.4)
 39 BRI: ↓°ve ik lige° kendes ved ham og he h=
 40 BRI: [s(h)å(h)n n(h)o(h)g(h)e(h)t? he
 41 AST: [fæ::jɛ
 42 A/B: ((latter))

Efter Astrids lidt undervældende reaktion på Britts historie (linje 25) forsøger Britt et nyt historieklimaks. Hun tilføjer i linje 26-27, at hun har sendt det sjove billede af Smalbert til nogen – måske Luna fra linje 1 – og at *hun blev fu(h)cking su(h)r*. Dette bliver nu effektivt historiens klimaks, og som sådan kræver det en affilierende reaktion fra tilhørerne (Courper-Kuhlen og Selting 2018:D27 ff.). En passende respons kunne fx være latter, fordi historien er blevet indrammet som sjov: Britt siger eksplicit i linje 21, at det *så fucking sjovt ud*, hun har grinet undervejs i historien (linje 8), og hun griner igen, da hun leverer klimaks i linje 27-29. Astrid genkender konklusionen som sjov og begynder at smile i løbet af linje 28. Det lader dog til, at hun samtidig tager konklusionen for gode varer. Hun griner ikke som respons på historiens klimaks, men spørger i linje 30 i stedet *ej gjorde hun*. Spørgsmålet leveres med et stigende-faldende intonationsmønster og opspærrede øjne. Astrids smil forsvinder også kortvarigt under ordet *gjorde*.

Først og fremmest ser vi, at *ej gjorde hun* behandles som et reelt spørgsmål, der anmoder om en bekræftelse – Britt leverer grinende denne i linje 31. Spørgsmål-svar-sekvensen lukkes dog denne gang ikke med det samme, for Astrid spørger uddybende, om Luna *bliver sur over sådan noget*. Udtrykket sådan noget får det til at lyde, som om Luna er blevet sur over en banalitet, mens nutidsformen af *bliver* får det til at lyde, som om Luna altid bliver sur over småting. Astrid har altså taget beskrivelsen *fucking sur* relativt alvorligt. Hun vurderer reaktionen som stærkt overdrevet og spørger, om Luna er en person, der generelt reagerer overdrevet. Sådan en opførsel er ikke-normativ – med andre ord uventet – og muligvis strider den også mod, hvad Astrid ellers ved om Luna. Vi ser altså igen, at spørgsmålet ekspliciterer, at der er opstået en vidensdiskrepans, og det spørger til noget, som ikke svarer til Astrids forventninger. Britt afklarer straks, at Luna blev sur *for sjov*, hvilket i linje 36 prompter Astrid til at ytre den særlige

tilstandsskiftemarkør $n\uparrow\downarrow$; der viser, at hun nu har forstået noget, hun burde have forstået før (Heinemann 2016). Hermed kan informationen endelig accepteres, og samtaledeltagerne kan afslutte historien ved enigt at vurdere den som sjov (linje 39-42).

Ej gjorde hun fungerer altså meget som *har du det* fra eksempel 3. Spørgsmålet anmoder om bekræftelse af information, der ikke stemmer overens med tidligere forventninger. Hvad der præcist spørges ind til bliver ekspliceret i Astrids opfølgende spørgsmål. Samtidig har anafor-spørgsmålet, som det også var tilfældet i forrige eksempel, visse responsive kvaliteter, der minder om en tilstandsskiftemarkør. Britt behandler endda spørgsmålet som en relevant og tilstrækkelig reaktion på historiens klimaks ved at fortsætte sin latter, mens hun svarer! Det har muligvis noget at gøre med spørgsmålets design: Astrids smil forsvinder som sagt kortvarigt, og hun spærrer øjnene op på det trykstærke og forlængede *gjo:rde*. Ytringen har et meget markant intonationsmønster med en stigning i tonehøjden på *gjorde* og et fald på *hun*. Dette stigende-faldende intonationsmønster er i analyser af dansk interaktion blevet associeret med overraskelse (Sørensen 2021). Ytringen indledes desuden af partiklen *ej*, som kan bruges til at indlede vurderende ytringer (Tholstrup 2014). Disse træk peger alle mod, at spørgsmålet er vurderende – mere præcist, at Astrid udtrykker overraskelse over Lunas reaktion. Det stemmer godt overens med, at spørgsmålet går på noget, der var mod Astrids forventninger, men kan også forklare, hvorfor Britt behandler spørgsmålet som tilstrækkelig respons: hendes historieklimaks i linje 28 er *designet* til at være overdrevet (*fucking sur*) og overraskende – udvisning af overraskelse er således særdeles relevant som næste handling.

Som beskrevet viser det sig imidlertid, at Astrid ikke reagerer med overraskelse for at affiliere med Britts holdning til historien, men snarere, fordi noget i informeringen *hun blev fucking sur* ikke svarer til hendes forventninger. Hvad dette ”noget” er bliver klart i det uddybende spørgsmål. Hun beder ikke om bekræftelse på, hvorvidt Luna faktisk blev sur eller ej, men spørger snarere til hendes personlige karakter – om hun er den slags person, der *bliver sur over sådan noget*. På den måde sniger der sig noget anklagende ind i spørgsmålet, og det får en markant moralsk tyngde (se Stivers m.fl. 2011). Spørgsmålet går på personen, ikke på selve begivenheden – og derigennem vurderer

spørgsmålet også personen.

Astrid bruger altså både spørgsmålet til at få afklaret det opståede vidensmismatch, og til at stille sig anklagende over for Lunas opførsel. Ved at udpege, at hendes opførsel ikke svarer til Astrids forventninger, konstrueres den som ikke-normativ og overdrevet, og derfor negativ.

Dette lader til at være nøglen i forskellen på anafor-spørgsmål med og uden *det*. Der er en klar tendens til, at spørgsmål uden *det* spørger ind til de involverede personer. De fremhæver personerne og holder dem dermed ansvarlige og vurderer dem, oftest negativt. Den negative vurdering svarer godt til spørgsmålenes indbyggede udpegning af noget som mod spørgerens forventninger eller tidligere antagelser. Til forskel fra dette lader anafor-spørgsmål med *det* til at spørge mere ind til faktiske begivenheder. I Kaffe-eksemplet bliver ingens personlige eller moralske karakter bedømt; Anne spørger, om Dina rent faktisk allerede har fået kaffe, og hun får derigennem bekræftet, at hendes tilbud virkelig ikke var relevant, som hun ellers havde forventet.

5. Diskussion

I dette afsnit vil jeg kort diskutere to punkter: hvor vigtigt er forskellen på anafor-spørgsmål med og uden *det* egentlig? Og hvor væsentligt er det, at vi analyserer artiklens fokussytring som en type spørgsmål?

Man kan måske spørge, om forskellen på spørgsmål med og uden *det* egentlig er væsentlig. Jeg vil argumentere for, at det er en meget væsentlig forskel. En af de ting, vi konstant gør i samtaler, er at stille hinanden til ansvar for det, vi siger, og måden, vi opfører os på (Stivers m. fl. 2011). At vi som interagerende har muligheden for at skelne så nuanceret mellem, om vores spørgsmål holder nogen ansvarlige eller ej, er væsentligt. Det kunne være interessant at finde endnu flere eksempler, herunder eksempler på negerede anafor-spørgsmål med *det*, for at udforske denne forskel yderligere.

I afsnit 2 skitserede jeg, hvordan studier af engelske udtryk, der kan sammenlignes med artiklens fokussytringstype, analyseres som responshandlinger. Blandt de påviste funktioner er bl.a. nyheds- og overraskelsesmarkering, men også spørgende registrering af noget, der er mod spørgerens forventninger. Selv i disse tilfælde klassificeres ytringerne dog primært som responser.

De danske anafor-spørgsmål minder på mange punkter om de engelske udtryk, og det kan være fristende også at se de danske anaforsætninger som primært responshandlinger. De har visse responsive kvaliteter, registrerer ny information og kan bruges til at vise overraskelse. Det er muligvis disse kvaliteter, der har ledt til DGS' beskrivelse af dem som anaforsætninger med emotiv funktion. Det er dog afgørende, i min optik, at vi analyserer dem som reelle spørgsmål. Det er der flere grunde til.

For det første kan vi se, at det er måden, de behandles på i autentisk, dansk interaktion. Det bør vi tage alvorligt. Deltagerforståelse kan ofte give os et meget mere præcist billede af, hvilken handling en bestemt ytring udfører, end vores egen fornemmelse alene kan.

For det andet er de kvaliteter, anafor-spørgsmålene har, og de funktioner, de udfører, efter min mening meget tæt forbundet med deres status som spørgsmål.

Det er netop fordi, de er spørgsmål, at de kan indeksere vidensdiskrepans – spørgere positionerer sig som nogen, der mangler viden (Heritage 2013), og ved at indtage denne position på baggrund af information, der netop er blevet leveret, tydeliggøres vidensdiskrepansen i interaktionen. Og i forlængelse heraf er det netop, fordi de indekserer vidensdiskrepans, at de, evt. i kombination med andre kropslige og prosodiske ressourcer (jf. afsnit 4.2.) kan bruges til fx at udvise overraskelse.

En anden ting, spørgsmål kan, er at afkræve svar. Ved at gøre vidensdiskrepansen tydelig gennem et spørgsmål i stedet for gennem formuleringer som "(Nå), *det vidste jeg ikke*" eller "(Nå), *jeg troede...*"⁷ skaber de relevans for som minimum en bekræftelse, som kan udføre det ekstra arbejde, der skal til, når "gammel" information skal erstattes med ny, og i øvrigt også gør det muligt at udvide denne nye spørgsmål-svar-sekvens med flere opfølgende spørgsmål. De holder også døren åben for andre sekvensforløb – for eksempel kan et anafor-spørgsmåls registrering af, at noget information er mod spørgeres forventninger, udfordre og give dem, der oprindeligt leverede informeringen, mulighed for at genoverveje den information, de har leveret.

⁷ I øvrigt formuleringer, der ofte følger i kølvandet på anaforsætningerne i min eksempelsamling!

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

Det gør anafor-spørgsmålene til en fleksibel ressource, der kan løse en række forskellige problemer.

Som spørgsmål bliver anafor-sætningerne også fundamentalt set anderledes end tilstandsskiftemarkører: spørgsmålene registrerer ny information, men accepterer den ikke umiddelbart, som fx *nå* gør (Heinemann 2017). Mere arbejde skal til, før den nye information eventuelt kan accepteres (jf. evt. Heritage 1984:336, der har en lignende observation).

Når vi analyserer anafor-spørgsmålene som spørgsmål bliver dette komplekse, interaktionelle arbejde, de indgår i, muligt at afdække.

6. Konklusion

I denne artikel har jeg præsenteret min undersøgelse af, om interrogative anaforsætninger af typen *har du det* og *gjorde hun* fungerer som reelle spørgsmål på dansk, hvad denne type spørgsmåls funktion i så fald er, og hvilken interaktionel forskel der potentielt kan være mellem spørgsmål, der formuleres med og uden *det*. Artiklen har præsenteret to illustrative eksempler fra en kollektion på i alt 56 anaforsætninger fra autentiske, danske samtaler.

Den klare tendens er, at ytringstypen fungerer som en anmodning om bekræftelse, altså som et reelt spørgsmål. Spørgsmålene reagerer på informeringer, der introducerer en vidensdiskrepans i samtalen – dvs. ny information, som ikke svarer til spørgerens tidligere viden, antagelser eller forståelse. Spørgsmålene registrerer informationen der spørges til som noget, der har skabt en vidensdiskrepans i samtalen, og dette kan bruges af spørgeren til at rejse, løse eller blot eksplicitere forskellige interaktionelle problemer. Spørgsmålene har også visse responsive kvaliteter, der får dem til at minde om tilstandsskiftemarkører. I de tilfælde, hvor spørgsmålene bruges, skal der dog mere epistemisk arbejde til end hvad en almindelig tilstandsskiftemarkør kan udføre, før den nye information endeligt kan accepteres og ”erstatte” den gamle information. Det ekstra arbejde udføres som minimum af bekræftelsen, som ytringen i kraft af at være et spørgsmål anmoder om.

Der lader til at være en interaktionelt relevant forskel på anafor-spørgsmål med og uden *det*. Anafor-spørgsmål med *det* er de mest al-

mindelige, og lader til at være den umarkerede variant. De spørger ind til faktiske begivenheder og handlinger. Selvom de kan have moralske implikationer lader der til at være en klar tendens til, at de ikke er så alvorlige. Anafor-spørgsmål uden *det* er mere markerede. De er sjældnere, og de lader til at spørge til det pronomielle subjekt. Når der spørges ind til personer fremhæves de, og spørgsmålet får pludselig et stærkere moralsk præg. Det er personens værdier og karakter, der stilles spørgsmålstegn ved. Da spørgsmålet indekserer at noget er mod spørgerens forventninger vil spørgsmålet ofte have en anklagende, negativ karakter, og personerne bliver genne spørgsmålet stillet moralsk til ansvar.

Litteratur

- AU PURE (2021) = *Grammar in Everyday Life: Projektbeskrivelse*. Aarhus: Aarhus Universitet. [https://pure.au.dk/portal/en/projects/hverdagsgrammatik--hvordan-folk-stiller-spoergsmaal-forhandler-samtaledeltagelse-og-styrer-andres-handlinger-i-dansk-hverdagsinteraktion_\(78fc1dcd-d037-4808-88e1-8e18b26a6878\).html](https://pure.au.dk/portal/en/projects/hverdagsgrammatik--hvordan-folk-stiller-spoergsmaal-forhandler-samtaledeltagelse-og-styrer-andres-handlinger-i-dansk-hverdagsinteraktion_(78fc1dcd-d037-4808-88e1-8e18b26a6878).html) (tjekket 30/04-21).
- Couper-Kuhlen, Elizabeth og Margret Selting (2018) *Interactional Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hansen, Erik og Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Hayano, Kaoru (2013) Question Design in Conversation. Jack Sidnell og Tanya Stivers (red.). *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell:415-432.
- Heinemann, Trine (2009) Two answers to inapposite inquiries. Jack Sidnell (red.). *Conversation Analysis: Comparative Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press:159-186.
- Heinemann, Trine (2015 [2003]) Negation in interaction in Danish conversation. *Skrifter om Samtalegrammatik* 2 (12).
- Heinemann, Trine (2016) From looking to seeing: Indexing delayed intelligibility of an object with the Danish change-of-state token $n\uparrow a\downarrow$. *Journal of Pragmatics* 104:108-132.
- Heinemann, Trine (2017) Receipting Answers That Are Counter to Expectations: The Polar Question-Answer-Nå-Sequence in Danish. *Research on Language and Social Interaction* 50 (3):249-67.

Er har du det et reelt spørgsmål – og hvilken forskel gør 'det'? ...

- Hepburn, Alexa og Galina B. Bolden (2013) The Conversation Analytic Approach to Transcription. J. Sidnell og T. Stivers (red.). *The Handbook of Conversation Analysis*. Malden, MA: Wiley-Blackwell:57-76.
- Heritage, John (1984) A Change-of-State Token and Aspects of Its Sequential Placement. J.M. Atkinson og J. Heritage (red.). *Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis* Cambridge: Cambridge University Press:299-345.
- Heritage, John (2013) Epistemics in Conversation. J. Sidnell og T. Stivers (red.) *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell: 370-374.
- Heritage, John og Geoffrey Raymond (2012) Navigating Epistemic Landscapes: Acquiescence, Agency and Resistance in Responses to Polar Questions. J.P. de Ruiter (red.). *Questions*. Cambridge: Cambridge University Press:179-92.
- Hoey, Elliot M. og Robin H. Kendrick (2017) Conversation Analysis. A.M. B. de Groot og P. Hagoort (red.). *Research Methods in Psycholinguistics: A Practical Guide*. Oxford: Wiley Blackwell
- Jefferson, Gail (1981) The abominable Ne?: an exploration of post-response pursuit of response. P. Schröder og H. Steger (red.). *Dialogforschung: Jahrbuch 1980 des Instituts für deutsche Sprache*. Düsseldorf: Schwann:53-88.
- Jefferson, Gail (1987) On exposed and embedded correction in conversation. G. Button og J. Lee. (red.). *Talk and Social Organization*. Clevedon: Multilingual Matters:86-100.
- MacWhinney, Brian og Johannes Wagner (2010) Transcribing, searching and data sharing: The CLAN software and the TalkBank data repository. *Ge-sprächsforschung* 11:154-173.
- Maynard, Douglas W. (2003) *Bad News, Good News. Conversational Order in Everyday Talk and Clinical Settings*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mondada, Lorenza (2019) *Conventions for multimodal transcription*. <https://www.lorenzamondada.net/multimodal-transcription> (tilgået 30/04-21).
- Sacks, Harvey (1984) Notes on methodology. J. Heritage og J.M. Atkinson (red.). *Structures of Social Action. Studies in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press:21-27.
- Sacks, Harvey, Emanuel A. Schegloff og Gail Jefferson (1974) A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation. *Language* 50 (4):696-735.
- Samtalegrammatik.dk (2021) = Latter som nedtoning. <https://samtalegrammatik.dk/opslag/artikel/latter-som-nedtoning/> (tilgået 30/04-21).

- Schegloff, Emanuel A. (2007) *Sequence organization in interaction: A primer in conversation analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sidnell, Jack (2010) *Conversation Analysis – An Introduction*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Sidnell, Jack (2013) Basic Conversation Analytic Methods. J. Sidnell og T. Stivers (red.). *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell:77-99.
- Sidnell, Jack og Tanya Stivers (2013) *The Handbook of Conversation Analysis*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Steensig, Jakob (2001) *Sprog i virkeligheden: bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Steensig, Jakob (2015) Konversationsanalyse. S. Brinkmann og L. Tanggaard (red.). *Kvalitative Metoder Og Tilgange – En Grundbog*. København: Hans Reitzels Forlag:321-47.
- Steensig, Jakob og Trine Heinemann (2013) When 'Yes' Is Not Enough – as an Answer to a Yes/No Question. B.S. Reed og G. Raymond (red.). *Units of Talk – Units of Action*. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing:207-42.
- Steensig, Jakob, Karen K. Brøcker, Caroline Grønkjær, Magnus G.T. Hamann, Rasmus P. Hansen, Maria Jørgensen, Mathias H. Kragelund, Nicholas H. Mikkelsen, Tina Mølgaard, Henriette F. Pedersen, Søren S. Sørensen & Emilie Tholstrup (2013) The DanTIN project – creating a platform for describing the grammar of Danish talk-in-interaction. J.H. Petersen og P.J. Henriksen (red.). *New Perspectives on Speech in Action. Proceedings of the 2nd SJUSK Conference on Contemporary Speech Habits*. Frederiksberg: Samfundslitteratur Press.
- Stivers, Tanya (2008) Stance, Alignment, and Affiliation During Storytelling: When Nodding Is a Token of Affiliation. *Research on Language and Social Interaction* 41 (1):31-57.
- Stivers, Tanya, Lorenza Mondada og Jakob Steensig (2011) *Morality of Knowledge in Conversation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sørensen, Søren Sandager (2021) Affiliating in Second Position: Response Tokens with Rising Pitch in Danish. *Research on Language and Social Interaction* 54 (1):101-25.
- Tholstrup, Emilie (2014) 'Ej hvor fint' – en undersøgelse af den danske interjektion 'ej.' *Skrifter om Samtalegrammatik* 1 (3).
- Thompson, Sandra A., Barbara A. Fox og Elizabeth Couper-Kuhlen (2015) *Grammar in Everyday Talk: Building Responsive Actions*. Cambridge: Cambridge University Press.